

KURUL KARARLARI

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan:

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01/132]

Karar Tarihi: 16/05/2019

Konu: Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin Kavramsal Çerçeve'nin Yayınlanması

660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesi uyarınca; Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının (FFMS) mevzuatımıza kazandırılması amacıyla, "*Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin Kavramsal Çerçeve*"nin yayınlanmasına karar verilmiştir.

**Faizsiz Finans Kuruluşlarının
Finansal Raporlamasına İlişkin
Kavramsal Çerçeve**

Kavramsal Çerçeve Metni

1 Giriş

Kavramsal Çerçeve, Faizsiz Finans Kuruluşları (FFK) tarafından yapılan finansal raporlama ve muhasebeleştirme işlemlerinin temelini oluşturan kavramların yanı sıra temel amaçları belirler. Finansal muhasebe ve raporlamanın amacı, Kavramsal Çerçeve'nin temelini teşkil eder. Kavramlar amaçlardan kaynaklanır ve finansal raporlamanın temelini teşkil eden ilkelerin çerçevesidir.

1/1 Gerekçe

Kavramsal Çerçeve, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGGK) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının temelini oluşturur. FFK'lar için ayrı muhasebe standartları geliştirilmesinin ve bu Kavramsal Çerçeve'nin yayımlanmasının üç önemli sebebi vardır:

- Muhasebe ve finansal raporlama için ortak bir çerçeve oluşturma ihtiyacı ile genel amaçlı finansal rapor veya finansal tablo (bu terimler Kavramsal Çerçeve'de birbirinin yerine kullanılmıştır) kullanıcılarına, ilgili işletmenin finansal ve diğer işlemlerinde şekil ve öz bakımından Fıkhi ilke ve kurallara uyduğunu göstermeye katkıda bulunma ihtiyacı.
- FFK'lar ile bunlarla iş yapan taraflar arasındaki ilişki; geleneksel işletmeler, sigorta şirketleri, yatırım fonları ve diğer kuruluşlarla iş yapanların ilişkisinden farklıdır. Geleneksel işletmelerden farklı olarak FFK'ların yatırım ve finansman işlemlerinde faiz kullanması, yüksek derecede spekülatif işlemlere ve Fıkhi hükümlerin izin vermediği işlemlere taraf olması yasaktır. Örneğin, geleneksel işletmeler faize dayalı olarak borç alıp verebilirken FFK, Mudârebeye¹ (fon sağlayan yatırımcı ile emek sağlayan FFK arasında kâr paylaşımına) dayanan yatırım hesapları aracılığıyla fonları kullanabilir ve bu fonları Fıkhi hükümlere uygun varlık ve araçlara yatırabilir.
- FFK finansal raporlarının kullanıcılarının kendine özgü ve belirli bilgi ihtiyaçları bulunmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu işletmelerin finansal raporları bu işletmelerle kurulan ilişkilerin ve bu işletmelerin dâhil olduğu işlem, olay veya koşulların niteliğini yansıtmak zorundadır.

Kavramsal Çerçeve'de ortaya konulan ilkeler Fıkhi kaidelerle uyumludur.

Muhasebe genel olarak finansal muhasebe, yönetim muhasebesi, maliyet muhasebesi ve genel amaçlı muhasebe gibi birçok alanı kapsar. Kavramsal Çerçeve, finansal muhasebe ve raporlamanın sınırlarının belirlenmesine; sunulacak işlemlerin, diğer olayların, durumların ve şartların seçimine; bunların

¹ Mudârebe; biri fon sağlayan, diğeri de bunun karşılığında "emek" sağlayan iki tarafı içerir.

finansal tablolara alınmasına, finansal tablo dışı bırakılmasına, ölçümüne, açıklanmasına ve finansal tablolarda sunumuna ilişkin rehberlik sağlar.

1/2 Kavramsal Çerçeve'nin oluşturulmasının önemi

Kavramsal Çerçeve genel amaçlı finansal raporlarda yer alan muhasebe bilgilerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur ve böylelikle FFK'lara duyulan güveni artırır. Ayrıca, Kavramsal Çerçeve aşağıdakileri de içeren diğer birçok hususta fayda sağlamayı amaçlar. Kavramsal Çerçeve:

- a) Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının izin verdiği en uygun muhasebe uygulamasının seçimine dayanak sağlayarak uyuma katkıda bulunur,
- b) Yeni Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının geliştirilmesinde rehberlik sağlar,
- c) KGK tarafından geliştirilen Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarında ele alınmayan işlem, olay, durum ve şartların ele alınmasına yardımcı olur,
- d) Finansal rapor kullanıcılarının Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına uygun olarak hazırlanan finansal tabloların içerdiği bilgileri yorumlamasına yardımcı olur,
- e) Ulusal standart belirleyici kuruluşların ulusal muhasebe standartlarını geliştirmesine yardımcı olur,
- f) İşletme yönetiminin finansal tabloları ve diğer finansal raporları hazırlarken kullandığı yargıların bir rehberi ve düzenleyicisidir ve
- g) KGK'nın faizsiz finansla ilgili çalışmalarıyla ilgilenenlere, KGK'nın Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarını hazırlarken kullandığı yaklaşım hakkında bilgi sağlar.

1/3 Kavramsal Çerçeve'nin geliştirilmesinde kullanılan yaklaşım

Kavramsal Çerçeve'nin geliştirilmesinde kullanılan yaklaşımda, finansal muhasebe ve raporlamanın kilit amaçları çerçevesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır:

- a) Diğer standart belirleyici kuruluşlar tarafından daha önce geliştirilen muhasebe kavramlarından İslâm'ın doğruluk ve hakkaniyet ilke ve idealleriyle uyumlu olanların belirlenmesi,
- b) Fıkhi ilke ve ideallere uyum için açıklama ve daha fazla şeffaflık gerektiren hususların belirlenmesi,
- c) Diğer standart belirleyici kuruluşlar tarafından kullanılan kavramlardan Fıkhi hükümlerle çelişenlerin belirlenmesi ve FFK'lar tarafından yapılan finansal raporlamanın amacına uygun yeni kavramların geliştirilmesi,
- d) FFK'lardaki belirli işlem, olay veya koşulların kendine özgü yapısını ele alacak kavramların geliştirilmesi. Örneğin, Mudârebe modeli kapsamında FFK'lar tarafından gerçekleştirilen fon hareketleri,

- e) Genel amaçlı finansal raporlarda yer almayan bilgilere erişim yetkisine veya imkânına sahip olmayanlar başta olmak üzere, bu bilgilerin başlıca kullanıcılarının belirlenmesi ve
- f) Finansal rapor kullanıcılarının ele alınması gereken bilgi ihtiyaçlarının belirlenmesi.

1/4 Finansal bilgi kullanıcıları

Özkaynak ve yatırım hesabı sahipleri dâhil yatırımcılar, cari hesap sahipleri dâhil kredi verenler, borçlular, FFK çalışanları ve FFK'lar ile başka şekillerde iş ilişkisinde bulunanlar gibi kullanıcı kategorilerindeki artışla birlikte finansal rapor kullanıcılarının bilgi ihtiyaçları da artmakta ve çeşitlenmektedir.

Kamu kurumları, kendi ihtiyaçlarına en iyi hizmet eden bilgileri doğrudan elde etme gücüne ve yetkisine sahiptir. Bununla birlikte, diğer işletme dışı kullanıcıların finansal bilgilere erişimi sınırlıdır ve bu kullanıcılar FFK'nın genel amaçlı finansal raporlarında sunulan bilgilere güvenmek zorundadır. Dolayısıyla, bu kullanıcı grubunun ortak bilgi ihtiyacının, finansal raporların odak noktası olması gereklidir. Bu çerçevede, finansal raporların, bilgiyi elde etme maliyetleri nedeniyle, özellikle bilgi ihtiyaçları ortak olmayan kullanıcı gruplarının olası farklı bilgi ihtiyaçlarının tamamını karşılaması beklenemez.

1/5 FFK'dan ilave bilgi elde etme yetkisi veya imkânına sahip olmayan finansal rapor kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçları

Kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- a) Finansal ve diğer tüm işlemlerinde FFK'nın Fikhî ilkelere uygunluğunun değerlendirilmesine yardımcı olabilecek bilgiler,
- b) Kullanıcının; FFK'dan, FFK'nın işlemlerinden, FFK'nın finansal durumundan veya faaliyetlerinden kaynaklanan veya bunlarla ilişkili olan riskleri ya da yapısal riskleri değerlendirmesine yardımcı olabilecek bilgiler,
- c) FFK'nın aşağıdakileri gerçekleştirebilme yeteneğinin değerlendirilmesinde yardımcı olacak bilgiler:
 - i. Ekonomik kaynaklarını, bu kaynakların değerlerini makul oranlarda artırırken muhafaza edecek şekilde kullanma,
 - ii. Sosyal sorumluluklarını yerine getirme,
 - iii. FFK ile ilişki içinde olanların ekonomik ihtiyaçlarını karşılama ve
 - iv. Likiditeyi uygun seviyede sürdürme.
- d) FFK'nın istihdam ettiği çalışanlara, haklarını koruma ve geliştirme ile yönetsel ve üretim becerilerini ve yetkinliklerini geliştirme imkânı dâhil olmak üzere, FFK ile olan ilişkilerini ve FFK'daki kariyerlerini değerlendirmelerinde yardımcı olabilecek bilgiler.

Yukarıda yer verilen bilgilerin, finansal raporların dış kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için gereken asgari unsurları içerdiği varsayılır.

2 Kavramsal Çerçeve'nin Statüsü

2/1 Fıkhi hükümlere kesin uyum ilkesi

Bu Kavramsal Çerçeve ya da buna uygun olarak hazırlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarında yer alan hiçbir hususun, Fıkhi hükümlere aykırı olmayacağına ilişkin bir ön kabul bulunmaktadır.

Fıkhi hükümlerin FFK tarafından yürütülen faaliyetler üzerindeki temel etkisi göz önüne alındığında, FFK'nın finansal raporlama ile ilgili konularda dahi Fıkhi hükümlere uyması zorunludur.

2/2 Bir işlem, olay veya durumla ilgili bir Faizsiz Finans Muhasebe Standardının bulunmaması

Finansal tablolarını KGK'nın Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına uygun olarak hazırlayan bir FFK'nın, bir işlem, olay veya durum için KGK tarafından yayımlanan bir Faizsiz Finans Muhasebe Standardı veya benzer ve ilgili bir konuyla ilgili bir Yorumun bulunmadığı durumlarda Kavramsal Çerçeve'yi dikkate alması gerekir.

FFK'nın yönetimi tarafından Kavramsal Çerçeve'nin yetersiz olduğunun değerlendirilmesi durumunda, bu değerlendirmeye yol açan işlem, olay veya diğer durumlar genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde ele alınır. Bu durumda genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, ilgili FFK'nın danışma kurulunun muhakemesine göre uygulanması Fıkhi ilkelerle çelişmeyeceği değerlendirilen ve FFK'nın faaliyet gösterdiği ülkede uygulanan diğer herhangi bir ulusal muhasebe çerçevesi olarak ele alınır.

Bununla birlikte, KGK yeni veya revize bir Standart ya da Yorum yayımladığında, FFK bunu uygulamak zorundadır.

3 FFK'lar için Finansal Muhasebenin ve Finansal Raporların Amaçları

Finansal muhasebe ve finansal raporlamanın amaçları, kullanıcıların bu raporlara dayanarak karar almasına yardımcı olmak için finansal raporlarda yer verilmesi gereken bilgilerin türünü ve niteliğini belirler. Dolayısıyla, finansal muhasebenin amaçları, finansal rapor kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçlarına odaklanır. Bunun için öncelikle FFK tarafından bilgiyi kullanacak olanlar belirlenmelidir.

Buna ek olarak bu amaçlar, ihtiyaç duyduğu bilgiyi doğrudan elde etme yetki ve imkânına sahip olmayan ya da bilgiye erişimi olmayan kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçlarına odaklanır. Bu odaklanma iki nedenden kaynaklanır. Bunlar; diğer kullanıcıların karar almak için ihtiyaç duyduğu bilgiyi doğrudan FFK'dan elde etme imkânı ve finansal raporlara dâhil edilebilecek bilgilerin sınırlı bir yapıya sahip olması nedeniyle farklı kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarının çeşitliliği arasında seçim yapma ihtiyacıdır. Ancak bu husus, bilgiye sınırlı erişimi olan kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçlarına odaklanan finansal raporların diğer kullanıcılar için faydalı olmayacağı anlamına gelmez.

- 3/1 Finansal muhasebenin amaçları
- 3/1/1 Tamamlanmamış işlemler ve diğer olaylardan kaynaklanan hak ve mükellefiyetler dâhil olmak üzere, ilgili tüm tarafların hak ve mükellefiyetlerini Fikhi ilkelere ve hakkaniyet, açıklık ve etik değerlere uygunluk gibi Fikhi kavramlara uygun olarak belirlemek.
- 3/1/2 FFK'nın yönetim ve üretkenlik kabiliyetinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve FFK'nın kendi amaç ve politikalarıyla uyumunu, özellikle tüm işlem ve olaylarının Fikhi hükümlere uyumunu teşvik etmek.
- 3/1/3 Finansal rapor kullanıcılarına, finansal raporlar aracılığıyla FFK'larla yürüttükleri ilişkilerinde karar alma imkânı verecek faydalı bilgiler sağlamak.
- 3/2 Finansal raporların amaçları
- Finansal raporlar aşağıdaki türde bilgiler sağlamalıdır:
- 3/2/1 FFK'nın Fikhi hükümlere uygunluğu ve bu uygunluğu² tesis etmeye yönelik amaçları hakkında bilgiler ile varsa yasaklanan gelir ve harcamaların nasıl kaydedildiğine veya nasıl ele alındığına ilişkin bilgiler.³
- 3/2/2 FFK'nın ekonomik kaynakları ve ilgili mükellefiyetleri (ortaklarının veya başkalarının haklarını karşılamaya yönelik işletmenin ekonomik kaynakları devretme mükellefiyeti) ve işlem, diğer olay ve koşulların FFK'nın ekonomik kaynakları ve ilgili mükellefiyetleri üzerindeki etkisi hakkında bilgiler. Bu bilgiler, öncelikle kullanıcının; FFK'nın sermayesinin, zararları ve iş risklerini karşılayabilecek yeterlilikte olup olmadığını, yatırımlarına ilişkin yapısal riskleri, mükellefiyetlerini ve operasyonel gerekliliklerini yerine getirmek için FFK'nın likidite durumu ile nakit bulundurma zorunluluğunun yeterli olup olmadığını değerlendirebilmesine yöneliktir.
- 3/2/3 Zekâtın belirlenmesine yardımcı olacak bilgiler.⁴
- 3/2/4 FFK'nın güvence dayalı sorumluluklarını yerine getirmesi hakkında bilgiler.
- 3/2/5 FFK'nın sosyal sorumluluklarını yerine getirmesi hakkında bilgiler.

² Bu amaç, Fikhi hükümlere uyumu amaçlayan işletmeler ve bu işletmelerle işlem yapanların temel düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

³ Fikhi hükümlerle uyumlu bir işletmenin gelirleri meşru işlemlerden ve Fikhi kaidelerle uyumlu kaynaklardan oluşacağından bu amaç istisnaidir. Bununla birlikte, meşru olmayan gelirler; işletmenin Fikhi hükümlerin uygulanmadığı bir ülkede faaliyet göstermesi durumunda düzenleyici otoriteye rezerv şeklinde fon yatırmasının istenmesi ve bu fonlara ilişkin faiz ödemesi yapılması gibi yönetimin kontrolü dışındaki faktörler veya işletme yönetiminin yanlış muhakemede bulunması nedeniyle kasıt olmadan oluşabilir.

⁴ Zekât vermek İslâm'ın şartlarından biridir ve belirli düzeyde (nisap miktarında) varlığa sahip bir Müslümanın yoksullara ve Zekât verilebilecek diğer kişilere karşı taşıdığı kişisel bir mükellefiyettir.

4 Kısıtlar

4/1 Finansal muhasebenin ve finansal raporların sağladığı bilgiye ilişkin kısıtlar

Finansal raporlar, kullanıcılarının gereksinim duyabileceği tüm bilgileri sağlayamayabilir. Bu durum finansal muhasebe sürecinin niteliğiyle ilgili olanlar ile fayda ve maliyet kaynaklı olanlar dâhil olmak üzere birçok nedenden kaynaklanır.

Finansal raporlama, kullanıcıların ihtiyaç duyduğu bilgi kaynaklarından sadece biridir. Bu nedenle, kullanıcılar diğer kaynaklardan elde edilen bilgileri de dikkate almalıdır. Bu kaynaklara örnek olarak; genel ekonomik duruma veya beklentilere, siyasi olaylara ve ortama, sektör ve şirket görünümüne ilişkin bilgiler verilebilir. Kullanıcıların, finansal raporların sağladığı bilgilerin özelliklerinin ve kısıtlarının farkında olması gerekir.

Bazı kısıtlar ve bu kısıtların nedenleri aşağıda yer almaktadır:

- 4/1/1 Finansal muhasebe, temel olarak işlem ve diğer olayların FFK'nın finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışları üzerindeki finansal etkisini ölçmekle ilgili olup, FFK'nın objektif bir biçimde finansal olarak ölçülemeyen amaçlara ulaşabilmesinin değerlendirilmesine yardımcı olacak bilgileri genellikle üretememektedir.
- 4/1/2 Finansal muhasebe, FFK ile FFK yönetiminin performansı arasında fark gözetmez. Yönetimin kabiliyeti FFK'nın performansını etkileyen önemli etmenlerden biri olsa da, doğal afetler ve işletme dışı siyasal ve ekonomik değişiklikler gibi FFK'nın performansını etkileyen ve yönetimin kontrolü dışında olan başka etmenler de vardır. Bu yüzden finansal muhasebenin FFK'nın performansının değerlendirilmesi dışında yönetimin performansının değerlendirilmesine destek olacak bilgiler sağlaması mümkün değildir.
- 4/1/3 Finansal muhasebe tarafından hâlihazırda sunulan bilgi nitelik itibarıyla ağırlıklı olarak tarihseldir ve geleceğe ilişkin bir gösterge olabilir veya olmayabilir. Yine de, bu bilgiye ihtiyaç duyanlar tarafından alınan kararlar, genellikle alternatif davranış biçimlerinin gelecekteki etkisiyle ilgilidir.
- 4/1/4 Finansal raporlama bilgisi önemli ölçüde, gerçekleşmiş veya mevcut FFK işlemleri ve diğer olay ve koşulların finansal etkilerinin kesin tasvirinden ziyade, söz konusu finansal etkiye ilişkin tahminlere, yargılara ve modellere dayanır. Kavramsal Çerçeve, bu tahmin, yargı ve modellerin ve finansal raporlamanın diğer yönlerinin altında yatan kavramları tesis eder.

4/2 Maliyet ve fayda kaynaklı kısıtlar

Finansal muhasebe tarafından üretilen bilgilerin; hazırlanmasına, sunumuna ve kullanımına ilişkin maliyetleri vardır. Dolayısıyla, maliyet unsuru finansal muhasebenin ürettiği bilgiyi etkiler. Bu nedenle genel amaçlı finansal raporların birden çok dış kullanıcısının ortak bilgi ihtiyaçları üzerinde durulur.

5 Finansal Raporlar ve Süreç

5/1 Finansal rapor kategorileri

Dış kullanıcıların ortak finansal bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazırlanan raporlar, aşağıdaki iki geniş kategoriye ayrılabilir:

5/1/1 Genel amaçlı finansal raporlar: Bunlar, hâlihazırda finansal tablolar ve ilgili dipnotlar şeklinde üretilir.

Genel amaçlı bir finansal rapor, finansal muhasebenin ana çıktısı olup işletmenin bakış açısıyla ve öncelikli olarak sermayedarlara yönelik olarak hazırlanır.

Ayrıca, genel amaçlı finansal raporlar; sunumun gerçeğe uygunluğuna yönelik makul güvence sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla, Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına uygun olarak hazırlanır.

5/1/2 Özel amaçlı finansal raporlar: Bu raporlar, özel bir amaçla belirli kullanıcılar için hazırlanır.

Özel amaçlı finansal raporların genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır ve çeşitli nedenlerle bu raporların içerdiği bilgilerin genellikle güvenilir ve gerçeğe uygun şekilde sunulduğu konusunda bir güvence bulunmamaktadır. Bu nedenlere örnek olarak, finansal muhasebe süreçlerinin kısıtları, açıklamaların kapsamı ve içeriği ile bunların karar almaya olan etkileri verilebilir.

Bu raporların örnekleri arasında gelir ve harcamalar tablosu, belirli bir sözleşme veya anlaşma kapsamındaki varlık ve yükümlülük tabloları ve gelir üzerinden alınan vergilerin hesaplanması amacıyla hazırlanan tablolar yer alır.

5/2 Genel amaçlı finansal raporlar

FFK'lar için uygun bir finansal tablo setinin tanımlanması, FFK'nın işlevlerinin ve bu işlevlerin yerine getirilmesinin FFK'nın hak ve mükellefiyetleri üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesini gerektirir. Ayrıca, finansal tablo kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçları da değerlendirilir.

Bu değerlendirmelere dayalı olarak, finansal tablolar asgari olarak aşağıdakileri içerir:

- Temel tablolar,

- Muhasebe politikaları,
- Açıklayıcı dipnotlar ve
- İhtiyaca uygun olduğunda destekleyici tablolar.

5/2/1 Temel tablolar

Temel tablolar işletmeye, sermayedarlara ve diğer kullanıcılara; FFK, FFK ortakları, yönetimi veya yönetiminin FFK ile olan işlemlerdeki rolü hakkındaki kararları konusunda yardımcı olacak bilgileri sağlayan tabloları içerir.

5/2/1/1 Ekonomik kaynaklar (varlıklar) ve bunlara yönelik talep hakları (yükümlülükler ve özkaynaklar) (Finansal durum tablosu)

Ayrı bir muhasebe birimi olarak FFK'nın finansal durum tablosu kullanıcılara; varlık, yükümlülük, ortaklara ait özkaynaklar ve yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar olarak yansıtılan FFK'nın finansal yapısı, durumu ve ödeme gücü hakkında bilgi sağlayabilir.

Finansal yapı hakkında finansal durum tablosunun yansıttığı bilgi, kullanıcıların FFK'nın likidite durumu ve varlıkların niteliğini değerlendirmesine ve böylelikle gelecekteki nakit akışlarının nasıl dağıtılacağını tahmin etmesine yardımcı olur.

5/2/1/2 Finansal performanstan kaynaklanan talep haklarındaki ve ekonomik kaynaklardaki değişiklikler (Gelir tablosu)

Bir FFK'nın geçmişteki finansal performansı hasılat, gider ve net kâr hakkında bilgi sağlar. Bu bilgi normalde gelir tablosuna, fonlar söz konusu olduğunda faaliyetler tablosuna ve İslâmî sigorta (Tekâfûl)⁵ şirketleri için de poliçe hamillerinin hasılatları ve giderleri tablosuna dâhil edilir. Tüm bu tablolar finansal performansa ilişkin kapsamlı tabloları temsil eder.

5/2/1/3 Ekonomik kaynaklardaki ve bu kaynaklara yönelik talep haklarındaki değişiklikler (nakit akışları, ortaklara ait özkaynaklardaki değişimler ve benzeri değişimler)

FFK'nın nakit akışlarına ilişkin bir dönemine ait bilgi, kullanıcıların FFK'nın gelecekteki nakit akışlarına ilişkin bilgileri anlamasına ve yorumlamasına yardımcı olur.

FFK'nın ekonomik kaynakları ve bu kaynaklara yönelik talep haklarında meydana gelen değişikliklere ilişkin bilgiler finansal

⁵ İslâmî sigorta, katılımcıların bazılarının katlandığı hasarları karşılamak amacıyla, katılımcıların katkılarının bir kısmını veya tamamını bağışladığı bir sistemdir. Sigorta şirketinin rolü sigorta işlemlerini yönetmek ve sigorta katkılarını yatırımlarda kullanmak şeklinde kısıtlanmıştır.

performanstan (gelirden) kaynaklanmaz. Örneğin, FFK ve ortakları arasındaki finansman işlemleri hakkındaki bilgi, genel amaçlı finansal rapor kullanıcılarının FFK'nın finansal yapısı, durumu ve ödeme gücünde meydana gelen değişiklikler hakkındaki bilgiyi anlamasına ve yorumlamasına yardımcı olur.

Bu bilgiler genellikle aşağıdaki tablolarda bulunur:

- a) Nakit akış tabloları,
- b) Ortaklara ait özkaynak değişim tabloları,
- c) Zekât ve sadaka fonunun kaynakları ve kullanımları tabloları,
- d) Karz fonunun⁶ kaynakları ve kullanımları tabloları,
- e) Bilanço dışı yatırım hesabı sahiplerinin özkaynak değişim tabloları ve
- f) Tekâfül işletmeleri açısından poliçe hamillerinin fon fazlası değişim tabloları.

5/2/2 Muhasebe politikaları

Finansal tabloların hazırlanmasında uygulanan temel muhasebe politikaları, kullanıcıların söz konusu politikaların ihtiyaca uygunluğunu, finansal tabloları hazırlayan FFK'nın işlem, olay, durum veya koşullarıyla ilişkilendirerek anlamasına yardımcı olmak amacıyla beyan edilmelidir.

Muhasebe politikalarına ilişkin bilgilere, FFK'nın Standartlar ya da Kavramsal Çerçeve'nin izin verdiği alternatif muhasebe uygulamaları arasında yaptığı seçimler ve finansal raporlarla ilişkili muhasebe politikalarında meydana gelen değişiklikler hakkında bilgiler dâhil edilmelidir.

5/2/3 Açıklayıcı dipnotlar

Finansal tablolar, kullanıcıların tablolarda yer alan finansal verileri tutarlı bir biçimde yorumlaması ve analiz etmesi için gerekebilecek ek açıklama ve bilgileri de içerir. Sağlanan ek bilgiler, FFK'yı etkilemiş veya etkileyebilecek finansal ya da finansal olmayan koşulları kapsayacak yeterlilikte olmalıdır. Koşullar ifadesiyle olaylar, işlemler, durumlar ve belirsizlikler kastedilmektedir. Bu nedenle, gerek duyulan ek bilgiler, FFK'nın temel tabloları üzerinde makul ölçüde önemli etkisi olabilecek taahhütleri, şarta bağlı olayları ve bir ihtilafın sonucu hakkındaki belirsizlikleri içerir. Kullanıcılar, finansal tablolarda kendilerine ek

⁶ Karz fonu, FFK tarafından karşılığında herhangi bir bedel olmadan para sağlamak amacıyla kurulan bir fonu veya fon havuzunu ifade eder. Bu tutarlar normalde geri ödenebilir.

açıklama ve bilgiler sağlandığında finansal bilgiyi daha iyi değerlendirme imkânına sahip olur.

5/2/4 Destekleyici tablolar

Finansal tablolar, destekleyici tabloları ve diğer bilgileri de içerir. Örneğin, finansal tablolar; kullanıcıların finansal durum tablosu ve gelir tablosundaki kalemler hakkında ihtiyaçlarına uygun olan ilave bilgiler içerebilir. Söz konusu tablolar, FFK'yı etkileyen risk ve belirsizlikler ile finansal durum tablosunda sunulmayan kaynak ve mükellefiyetler (örneğin maden kaynakları) hakkında açıklamalar içerebilir. Kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili bilgiler de destekleyici bilgi biçiminde sunulabilir.

6 Finansal Tablo Unsurları

Unsurlar; işlem, olay ve koşulların finansal etkilerinin gruplandırıldığı sınıflardır. Genel amaçlı finansal raporların temel unsurları arasında varlıklar, yükümlülükler, yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar, ortaklara ait özkaynaklar, bilanço dışı kalemler, gelirler ve giderler yer alır.

6/1 Varlıklar

Varlık, FFK'nın ortakları veya yatırım hesabı sahipleri tarafından finanse edilen, geçmişteki bir işlem, olay veya koşul sonucunda ortaya çıkan, FFK'ya üzerinde hukuken icra edilebilir bir hak sağlayan, FFK'ya şu anda veya gelecekte ekonomik fayda sağlaması beklenen ve FFK tarafından kontrol edilen bir kaynaktır.

6/2 Yükümlülükler

Yükümlülük, FFK'ya karşı hukuken ileri sürülebilen mevcut bir ekonomik mükellefiyettir. Yükümlülükler geçmişteki işlemlerden veya diğer olaylardan kaynaklanır. Mevcut bir mükellefiyet ile geleceğe ilişkin bir taahhüt arasında ayrım yapılır.

6/3 Yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar

Yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar, Mudârebe anlaşmaları çerçevesinde kâr paylaşımı veya katılım esasına göre yatırım amacıyla alınan fonları ifade eder. Yatırım hesabı sahipleri yatırım amaçları doğrultusunda, FFK'ya kâr payı veya uygun hâllerde bir ücret ödendikten sonra verilebilecek kârı alma beklentisiyle genelde nakit olarak FFK'ya ekonomik kaynak sağlar.

FFK, zararın kendi ihmali nedeniyle meydana geldiği durumlar hariç olmak kaydıyla, bir zarara uğradığında aldığı fonları iade etmek mecburiyetinde değildir ve bu yüzden yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar, FFK için bir yükümlülük olarak kabul edilmez. Benzer şekilde, yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar,

bu hesapların sahipleri ortaklık haklarından (örneğin oy haklarından) faydalanmadığı için ortaklara ait özkaynaklar olarak değerlendirilmez.

Yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar, FFK'nın aldığı fonların kullanımı ve dağıtımını üzerinde karar yetkisine sahip olması durumunda bilanço içi değerlendirilir.

6/4 Ortaklara ait özkaynaklar

Ortaklara ait özkaynaklar, FFK'nın varlıklarından finansal durum tablosunda gösterilen tüm yükümlülükler ve yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar düşüldükten sonra FFK'nın varlıklarında kalan haklardır.

6/5 Bilanço dışı kalemler

Bilanço dışı kalemler; FFK'ya güvene dayalı sorumlulukla birlikte taahhütler ve şarta bağlı yükümlülükler yükleyen bir anlaşmayla elde tutulan, yönetilen, idare edilen veya başka şekillerde ele alınan fonlar ile varlıkları içerir.

FFK'nın fon kullanımı ve dağıtımını hakkında karar alma yetkisine sahip olmadığı yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar, bilanço dışı bir kalem olarak değerlendirilir.

6/6 Gelir

Gelir, hasılat ve kazançları temsil eder:

Hasılat, gelir tablosunun kapsadığı dönemde FFK'nın; yatırım, alım-satım, hizmet sunumu ve bilanço dışı kalemlere ilişkin yatırım yönetimi gibi diğer kâr amaçlı faaliyetleri sonucunda varlıklarda meydana gelen brüt artışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışlar veya her ikisinin bir birleşimidir.

Varlıklarda meydana gelen brüt artışların ya da yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışların hasılat olarak değerlendirilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir:

- Varlıklarda meydana gelen brüt artışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışlar, ortakların yaptığı yatırımlardan veya ortaklara yapılan dağıtımlardan, yatırım hesabı sahiplerinin yatırdığı veya çektiği tutarlardan, cari hesap sahiplerinin veya yatırım hesabı olmayan diğer hesap sahiplerinin yatırdığı veya çektiği tutarlardan veya varlıkların edinilmesinden kaynaklanmamalıdır,
- Varlıklarda meydana gelen brüt artışlar varlıkların veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışlar yükümlülüklerin tüm özelliklerini taşımalıdır ve
- Varlıklarda meydana gelen brüt artışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt azalışlar, gelir tablosunun kapsadığı dönemle ilgili olmalıdır.

Kazanç, gelir tablosunun kapsadığı dönemde değerinde artış meydana gelen varlıkların elde tutulmasından veya özkaynak sahipleri ya da yatırım hesabı sahipleri ile gerçekleşen karşılıklı olmayan transferler hariç olmak üzere, istisnai

nitelikteki karşılıklı ya da karşılıklı olmayan transferlerden kaynaklanan, net varlıklarda meydana gelen net artıştır.

Tüm kazançlar aynı nedenlerden kaynaklanmaz. Bazı kazançlar FFK ile diğer işletmeler arasındaki alışverişlerden kaynaklanır. Olağan iş akışı içinde satış amacıyla edinilmemiş olan duran varlıkların satışından kaynaklanan kazançlar bu duruma örnek olarak verilebilir. Karşılıklı olmayan transferlerden (tek taraflı işlemlerden) de kazanç elde edilebilir. FFK tarafından alınan bağışlar buna örnektir. Kazançlar ayrıca, gelir tablosunun kapsadığı dönemde değeri değişen varlıkların elde tutulmasından da kaynaklanabilir.

6/7 Giderler ve zararlar

Giderler, FFK'nın yatırım, yatırım yönetimi, alım-satım ve hizmet sunumu dâhil diğer faaliyetleri nedeniyle gelir tablosunun kapsadığı dönemde varlıklarda meydana gelen brüt azalışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt artışlar veya ikisinin birleşimidir.

Varlıklarda meydana gelen brüt azalışların veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt artışların gider olarak değerlendirilebilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir:

- a) Varlıklarda meydana gelen brüt azalışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt artışlar, ortaklara yapılan dağıtımlardan veya ortakların yaptığı yatırımlardan, yatırım hesabı sahiplerinin çektiği veya yatırdığı tutarlardan, cari hesap sahiplerinin veya yatırım hesabı olmayan diğer hesap sahiplerinin çektiği veya yatırdığı tutarlardan kaynaklanmamalıdır,
- b) Varlıklarda meydana gelen brüt azalışlar varlıkların veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt artışlar yükümlülüklerin tüm özelliklerini taşımalıdır ve
- c) Varlıklarda meydana gelen brüt azalışlar veya yükümlülüklerde meydana gelen brüt artışlar, gelir tablosunun kapsadığı dönemle ilgili olmalıdır.

Zarar, gelir tablosunun kapsadığı dönemde değeri azalan varlıkların elde tutulması nedeniyle veya özkaynak sahipleri ya da yatırım hesabı sahipleri ile yapılan karşılıklı olmayan transferler hariç olmak üzere istisnai nitelikteki karşılıklı ya da karşılıklı olmayan transferler nedeniyle net varlıklarda meydana gelen net azalıştır.

Tüm zararlar aynı nedenlerden kaynaklanmaz. Bazı zararlar FFK ile diğer işletmeler arasındaki alışverişlerden kaynaklanır. Olağan iş akışı içinde satış amacıyla edinilmemiş olan duran varlıkların satışından kaynaklanan zararlar bu duruma örnek olarak verilebilir. Karşılıklı olmayan transferler (tek taraflı işlemler) nedeniyle de zararlar meydana gelebilir, düzenleyici kuruluşlarca FFK'ya uygulanan para cezaları buna örnektir. FFK aynı zamanda, varlıkların gayri ihtiyari dönüşüme uğramasından, çalınma nedeniyle kaybindan, sel nedeniyle tahrip olmasından kaynaklanan başka zararlara da katlanabilir. Zararlar,

gelir tablosunun kapsadığı dönem sırasında değeri değişen varlıkların elde tutulmasından da kaynaklanabilir.

6/8 Yatırım hesaplarının getirisi

Yatırım hesaplarının getirisi, finansal tabloların kapsadığı dönemde ortaya çıkan net sonucun yatırım hesabı sahiplerine dağıtılacak payıdır.

Yatırım hesaplarının getirisi, yatırım faaliyetlerine katılımları nedeniyle yatırım hesabı sahiplerine tahakkuk eden yatırım kâr ve zararlarının dağıtımı olarak dikkate alınır.

6/9 Net kâr (net zarar)

Gelir tablosunun kapsadığı döneme ilişkin net kâr (net zarar); yatırım hesaplarının döneme ilişkin getirisi dağıtıldıktan sonra; hasılat, giderler, kazançlar, kayıplar nedeniyle ortaklara ait özkaynaklarda meydana gelen net artış veya azalıştır. Net kâr (net zarar) FFK'nın sürdürdüğü kâr amaçlı tüm faaliyetlerinin ve FFK tarafından gelir tablosunun kapsadığı dönemde elde tutulan varlıkların değerlerini etkileyen diğer olay ve koşulların sonucudur.

Gelir tablosunun temel unsurları FFK'nın belirli bir dönemdeki performansına ilişkin ara toplamlar elde etmek amacıyla farklı biçimlerde birleştirilebilir. Bu tür ara toplamlara; yatırımlardan elde edilen kâr (zarar), yatırım hesapları getirisi sonrası kâr (zarar) ve Zekât ve vergi öncesi kâr örnek olarak verilebilir. Bu ara ölçümler uygulamada net kârın (net zararın) alt toplamlarıdır.

7 Finansal Muhasebe Süreci, Finansal Tablolara Alma, Ölçüm Kavramları ve Muhasebe Varsayımları

Finansal muhasebe ve finansal raporlama süreci, genel amaçlı finansal raporların mevcut ve potansiyel kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarını destekleyecek güvenilir bilgiler sağlamayı amaçlar. Güvenilirlik, bu bilgilerin geliştirilme sürecinin istenen sonuçlarından birisidir. FFK'nın finansal raporunda yer alan bilgilerin kullanıcılar tarafından güvenilir bulunması büyük ölçüde kullanıcıların; FFK yönetiminin ve yönetim kurulunun güvenilirliği, raporda yer alan bilgilerin ihtiyaca uygunluğu ve bu bilgilerin altında yatan ekonomik olguyu ne derece gerçeğe uygun şekilde sunduğu hakkındaki görüşüne bağlı olacaktır.

7/1 Finansal muhasebe süreçleri

Finansal muhasebe aşağıdaki süreçlerden oluşur:

7/1/1 Finansal tablolara alma

Finansal tablolara alma kavramı; hasılat, gider, kazanç ve kayıpların ne zaman FFK'nın gelir tablosuna ve varlık ve yükümlülüklerin ne zaman finansal tablolara alınacağını belirleyen temel ilkeleri tanımlar.

7/1/1/1 Varlık ve yükümlülüklerin finansal tablolara alınması/finansal tablo dışı bırakılması

Varlık ve yükümlülükler ya da finansal hak ve mükellefiyetler, belirli kriterleri karşıladıklarında finansal tablolara alınır ya da finansal tablo dışı bırakılır. Bu hak ve mükellefiyetlerde meydana gelen değişiklikler, belirli bir dönemde yerine getirilmiş işlemlerden veya diğer olaylardan kaynaklandığında finansal tablolara alınır.

Finansal tablo dışı bırakma, finansal tablolara alma kriterlerini artık karşılamayan bir varlık veya yükümlülüğün finansal tablolardan çıkarılmasıdır.

7/1/1/2 Hasılatın finansal tablolara alınması

Hasılatın finansal tablolara alınmasına ilişkin temel ilke, hasılatın kazanıldığı zaman finansal tablolara alınmasıdır. Hasılat, aşağıdaki kriterler karşılandığında finansal tablolara alınır:

- a) FFK, hasılatı alma hakkını kazanmış olmalıdır. Bu ifade, kazanma sürecinin tamamlanmış veya tamamlanmak üzere olması gerektiği anlamına gelir. Kazanma sürecinin tamamlandığı an, farklı hasılat türleri için farklı olabilir,
- b) Karşı tarafın, sabit veya belirlenebilir bir tutarın FFK'ya gönderilmesi yönünde bir mükellefiyeti olmalıdır ve
- c) Hasılat tutarı bilinmelidir ve henüz tahsil edilmemişse, tahsil edilmesi makul kesinlikte olmalıdır.

7/1/1/3 Giderlerin finansal tablolara alınması

Giderlerin finansal tablolara alınmasına ilişkin temel ilke, giderlerin ya gerçekleşen hasılatın kazanılması ve finansal tablolara alınmasıyla doğrudan ilgili olması nedeniyle ya da gelir tablosunun kapsadığı belirli bir süreyle ilgili olması nedeniyle ortaya çıkmasıdır. Gerçekleşen ve finansal tablolara alınan hasılatın kazanılmasıyla doğrudan ilgili olan giderlerin finansal tablolara alınması, maliyete ilişkin sorumluluğun faydayı elde edene yüklenmesi şeklindeki İslâmî anlayışa dayanır.

Hasılatla doğrudan ilişkisi olmayan, fakat hasılatın finansal tablolara alındığı dönemlerle doğrudan ilişkisi olan giderler ikiye ayrılır:

- a) Cari dönemde fayda sağlayan, fakat gelecekte makul ölçüde ölçülebilir faydalar sağlaması beklenmeyen maliyetleri temsil eden giderler.
FFK'nın başkaları için yerine getirdiği belirli hizmetlere veya FFK'nın edindiği belirli varlıklara doğrudan dağıtılması zor olan yöneticilere sağlanan mali haklar ile diğer idari giderler bu duruma örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla, bu tür giderler katlanıldığında finansal tablolara alınır.
- b) FFK tarafından katlanılan, birden fazla dönem boyunca fayda sağlaması beklenen bir maliyeti temsil eden giderler. Bu tür bir maliyet, rasyonel ve sistematik bir biçimde faydanın sağlanacağı dönemlere dağıtılmalıdır. Duran varlıkların maliyetinin faydalı ömrü boyunca bu varlıkların kullanımından fayda sağlanan dönemlere dağıtılmasını temsil eden amortisman bu tür giderlere örnek olarak verilebilir.

7/1/1/4 Kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınması

Kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınması aşağıdaki hususlara bağlıdır:

- a) Kazanç veya kaybı doğuran karşılıklı veya karşılıklı olmayan bir transferin tamamlanması.
Duran varlıkların satışının gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkan kazanç veya kayıpların finansal tablolara alınması karşılıklı transfere örnek olarak verilebilir. Doğal afet gibi olaylar sonucunda ortaya çıkan kayıplar karşılıklı olmayan transfere örnek olarak verilebilir.
- b) Arz ve talepte meydana gelen değişiklikler sonucunda kayıtlı varlık ve yükümlülüklerin değerinde makul ölçüde ölçülebilir bir artış veya azalış yaşandığını gösteren yeterli ve uygun kanıtın bulunması.
Bu tür kazanç ve kayıplar, uygulanabilir olduğu durumda, varlık ve yükümlülüklerin yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan gerçekleşmemiş tahmini kazanç ve kayıplardır.

7/1/2 Ölçüm

Tamamlanmış işlemlerin ve diğer olayların belirli bir dönemdeki finansal etkisinin ölçümü.

Muhasebe ölçümü, FFK'nın finansal durum tablosunda yer alan varlık ve yükümlülüklerin ve karşılığında yatırım hesabı sahiplerine ait

özkaynaklar ile ortaklara ait özkaynaklar tutarının belirlenmesini ifade eder.

7/1/3 Sunum

FFK'nın faaliyet sonuçlarının ve nakit akışları dâhil olmak üzere finansal durumunda meydana gelen diğer değişikliklerin belirlenmesi amacıyla, tamamlanmış işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerinin sınıflandırılmasıdır.

7/1/4 Raporlama

FFK'nın belirli bir tarihteki finansal durumuna ve belirli bir dönemdeki faaliyetlerinin finansal sonuçları ve nakit akışları ile ortaklara ait özkaynaklarda meydana gelen değişikliklere ve bilanço dışı yatırım hesaplarına ilişkin dönemsel raporların hazırlanmasıdır.

7/2 Bilanço dışı kalemlerle ilgili kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınması

Kavramsal Çerçeve ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarında yer alan kazanç ve kayıpların finansal tablolara alınmasına ilişkin temel ilkeler, bilanço dışı yatırım hesaplarıyla ilişkili yatırım kazanç ve kayıplarının finansal tablolara nasıl alınacağını belirler.

7/3 Muhasebenin ölçüm kavramları

7/3/1 Ölçümde değerlendirilecek özellikler

Ölçümde değerlendirilecek özellikler, finansal muhasebe amaçları doğrultusunda varlık ve yükümlülüklerin ölçülmesi gereken özelliklerini ifade eder. Örneğin, finansal muhasebede ölçüm için seçilebilecek varlık özellikleri, varlığın edinme maliyeti, varlığın belirli bir tarihteki net gerçekleşebilir veya nakit benzeri değeri, varlığı belirli bir tarihteki yenileme maliyeti veya ölçümü ihtiyaca uygun bilgi üretecek diğer özelliklerdir.

Finansal muhasebe amaçları doğrultusunda ölçülecek özelliklerin seçimi, finansal tablo kullanıcılarına sağlanan bilginin ilgili nitel özellikleri dikkate alınarak yapılır.

7/3/2 Eşleştirme ilkesi

Temel muhasebeleştirme ilkeleri uyarınca FFK'nın belirli bir döneme ait net kârı veya net zararı, o döneme ait hasılat ve kazançların, gider ve kayıplarla eşleştirilmesi yoluyla belirlenir.

Eşleştirme ilkesi, maliyete ilişkin sorumluluğun faydayı elde edene yüklenmesi şeklindeki İslâmî anlayışa dayanır.

7/3/3 Tarihi maliyet

Bir varlığın tarihi maliyeti, ödenen nakit veya nakit benzerini ya da varlığı edinmek için verilen bedelin gerçeğe uygun değerini ifade eder.

Bir yükümlülüğün tarihi maliyeti, yükümlülüğe katlanıldığında FFK tarafından alınan tutarı veya ödenmesi beklenen nakit veya nakit benzerini ifade eder.

7/3/4 Gerçeğe uygun değer

Gerçeğe uygun değer, ölçüm tarihinde istekli bir alıcı ile istekli bir satıcı arasındaki olağan bir işlemde satılan bir varlık karşılığında alınabilecek nakit veya nakit benzeri tutarına ya da bir yükümlülüğün sona ermesi ya da devredilmesi için ödenen nakit veya nakit benzeri tutarına ilişkin tahmini yansıtan değerdir.

Edinme tarihindeki gerçeğe uygun değer, FFK tarafından piyasa koşullarındaki olağan bir işlemde bir varlığı satın almak için ödenen fiyattır. Bir varlık FFK'ya karşılıklı olmayan transfer yoluyla devredildiğinde, gerçeğe uygun değer, transfer tarihinde birbiriyle ilişkisi olmayan taraflar arasında piyasa koşullarında olağan bir işlemde benzer bir varlığın alınıp satıldığı piyasa fiyatını ifade eder.

Gerçeğe uygun değer ölçümü için gereken koşulların tamamı mevcut olduğunda (örneğin, üretilen bilginin ihtiyaca uygunluğu, güvenilirliği ve anlaşılabilirliği) gerçeğe uygun değer ölçümü aşağıdaki koşullarda FFK açısından uygun bir muhasebe ölçüm esası olacaktır:

- a) FFK'nın ortaklarından ve yatırım hesabı sahiplerinden elde ettiği fonların yatırımcısı olması veya
- b) FFK'nın yatırım hesaplarının ya da bilanço dışı emanet varlıkların vekili ya da yatırım yöneticisi olması.

Gerçekleşmesi veya ödenmesi beklenen gerçekleştirilebilir değerler veya gerçeğe uygun değer ölçümü, henüz tahakkuk etmemiş varlıkların, ödenmemiş yükümlülüklerin ve diğer finansal tablo unsurlarının dönemsel olarak yeniden değerlendirilmesini gerektirir. Ancak ulaşılan bilgiler güvenilir ve karşılaştırılabilir olmalıdır.

Gerçeğe uygun değer ölçümü her koşulda ihtiyaca uygun değildir. Dolayısıyla, finansal tablo unsurunun güvenilirliğini ve karar verme sürecindeki faydasını artırmasıyla aynı zamanda, uygulanabilir olduğunda ve değerler makul seviyede doğrulanabilir olduğunda gerçeğe uygun değer benimsenmelidir.

Gerçeğe uygun değer güvenilirliğini sağlamak için FFK'nın aşağıdaki ilkelerin tamamını değerlendirmesi şarttır:

- a) Elde edilebildiği ölçüde dış göstergeler (piyasa fiyatları gibi),
- b) İhtiyaca uygun olan olumlu veya olumsuz tüm bilgiler,
- c) Mantıklı ve ihtiyaca uygun değerlendirme yöntemleri,
- d) Değerleme yöntemlerinin kullanımında tutarlılık,
- e) Uygun olduğu ölçüde değerlendirme uzmanlarının kullanılması ve
- f) Değerlerin seçiminde nesnellik ve tarafsızlığa bağlı kalarak, değerlendirme sürecinde tutuculuk.

7/4 Muhasebe varsayımları

7/4/1 Muhasebe birimi kavramı

Muhasebe birimi kavramı ayrı bir işletme olarak FFK'yla ilişkili ekonomik faaliyetlerin tanımlanmasını gerektirir ve işletmenin varlıkları, yükümlülükleri, hasılatı, giderleri, kazanç ve kayıpları, net kâr ve net zararı olarak ifade edilebilir.

Bu ayırım aynı zamanda FFK'nın yükümlülüğünün ortakların yükümlülüğünden ayrılmasını da içerir.⁷

Diğer taraftan FFK'nın ilişkilendirildiği bazı faaliyetler diğer muhasebe birimlerinin faaliyetleridir ve böyle yansıtılmaları gerekir. Örneğin, FFK Zekât ve sadaka fonunu, Karz fonunu veya diğer tarafların faydası için yatırım portföyünü yönetebilir. Benzer şekilde FFK, daha büyük bir muhasebe biriminin parçası olan bir muhasebe birimi olabilir. Bu durumda, FFK'nın bir muhasebe birimi olarak kendi finansal tablolarını üretmesinin yanında daha büyük muhasebe biriminin faaliyetlerini yansıtan bir finansal tablonun hazırlanması da uygun olabilir.

Kavramsal Çerçeve, finansal muhasebe ve dönemsel finansal raporların, ortaklar ya da FFK'ya katılan veya onunla ilişki içinde olan diğer tarafların bakış açısından ziyade, işletmenin bakış açısından hazırlanması ilkesine dayanır. Bu ilkeye göre, FFK ortaklardan ya da işletmeye katılan veya işletmeyle ilişki içinde olan diğer taraflardan ayrı ve bağımsızdır.

Yine de, finansal tablolar, temel kullanıcıları olan mevcut ve potansiyel ortaklar, sermayedarlar ve yatırım hesabı sahiplerinin ortak bilgi ihtiyaçlarını dikkate almalıdır. FFK'ya fon sağlayan diğer kişiler, FFK'yla işlem gerçekleştirenler, yönetimden sorumlu olanlar, danışma kurulları, çalışanlar, düzenleyici kurumlar, vergi idareleri ve Zekât kurumları finansal tabloların ikincil kullanıcılarıdır.

⁷ Fıkıhta, yükümlülüğü sermayesiyle sınırlı olan bir şirket kurmanın aksine bir hüküm yer almaz. Zira bu durum şirketin müşterileri tarafından bilinir ve müşterilerin yanıtılmasını önler. Karar No. (65: 1/7), İslâmî Fıkıh Akademisi Konseyi Yedinci Oturumu, Cidde, 7-12 Zilkade 1412, 9-14 Mayıs 1992.

7/4/2 İşletmenin sürekliliği kavramı

Aksi yönde bir kanıt olmadığı sürece, finansal muhasebe kapsamında işletmenin faaliyetlerinin sürekli olduğu kabul edilir. Bu husus, FFK'nın finansal tabloları hazırlanırken FFK'yı tasfiye etme yönünde bir niyet ya da gereklilik olmadığının kabul edildiği anlamına gelir. Buna ek olarak, işletmenin sürekliliği kavramı, muhasebe biriminin finansal muhasebesi ve finansal tabloları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. FFK'nın faaliyetlerini sürekli bir şekilde devam ettirebileceği değerlendirildiği sürece, finansal muhasebenin görevi FFK'nın devam eden faaliyetlerine ilişkin mümkün olan en önemli ölçümleri yapmaktır. Bu kavram çerçevesinde, FFK'nın faaliyetlerini sürdürdüğüne ilişkin mümkün olan en önemli ölçütler, FFK'nın çabalarını ve başarılarını bugün ve gelecek arasında dağıtmasıyla ve bu çaba ve başarıları birbiriyle eşleştirmesiyle ilgili olanlardır.

Sürekli faaliyet akışlarının bugün ve gelecek arasında dönemsel faaliyet akışlarına ayrılması birçok gerçek bağlantıyı koparır ve finansal tablolarda sunulan rakamlar bakımından yüksek düzeyde bir kesinlik izlenimi verebilir. Gerçekte, finansal tabloların zaman içinde belirli bir an itibarıyla sundukları, çok büyük ölçüde FFK'nın faaliyetlerini etkileyen olay ve koşulların gidişatına bağlıdır. Bir döneme ilişkin finansal tablolar, en elverişli koşullar altında dahi kesin olmayan niteliktedir. FFK'nın gerçek durumu, nihai tasfiyeden önce asla tam olarak belirlenemez.

İşletmenin sürekliliği kavramının FFK açısından önemli bir sonucu vardır. Yatırım faaliyetleri dâhil olmak üzere FFK'nın faaliyetlerini gelecekte devam ettireceğine ilişkin varsayımlarda bulunulur. Ancak FFK ve yatırım hesabı sahipleri arasındaki ilişki, gerçek durum belirlendiğinde, yatırımların tasfiyesine kadar devam etmeyebilir. Dolayısıyla, fonlarını yatırımların tasfiyesi gerçekleşmeden önce çekmek isteyen yatırım hesabı sahiplerinin hakları arasında denklik sağlamak amacıyla, yatırımları yatırımın ömrü sırasında nakit benzeri değerlerine göre ölçmek uygun olabilir.

7/4/3 Dönemsellik kavramı

7/4/3/1 Tahakkuk esası

FFK'ların, FFK ve ilgili tarafların hak ve mükellefiyetlerini açıklamak amacıyla belirli bir tarih itibarıyla finansal durumlarını ve belirli bir dönemdeki faaliyetlerinin sonuçlarını yansıtan dönemsel raporlar sunma yükümlülüğü vardır. Bu husus, özellikle Zekât ödemesine ilişkin süreçle ilgilidir.

Bu nedenle, tahakkuk kavramı bir FFK'nın ilgili taraflara FFK'nın ilgili dönemdeki performansını değerlendirebilmelerine olanak tanıyacak bilgi ve yönlendirmeler sağlayan finansal tablolar hazırlamasını mümkün kılar. Bu varsayım aynı zamanda muhasebe biriminin faaliyetlerinin, muhasebe biriminin ömrü boyunca, gerekli olduğunda uygun raporlama dönemleriyle ilişkilendirilmesi ihtiyacına da işaret eder.

Tahakkuk esaslı muhasebe kavramı uygulandığında, işlem ve diğer olayların finansal muhasebe etkilerinin gerçekleştiği ve gerçekleştiği zaman finansal tablolara alınması, muhasebe kayıtlarının yapılması ve ilgili oldukları dönemlere ait finansal tablolarda raporlanması gerekir.

7/4/3/2 Nakit esası

Belirli durumlarda, örneğin FFK'nın tasfiyesinde veya tasfiyesinin yaklaştığı durumda nakit esaslı muhasebenin benimsenmesi ihtiyaca uygun hâle gelebilir.

Nakit esaslı muhasebe, işlem, olay, durum ve koşulların; bunların finansal muhasebe etkilerinin nakit ve nakit benzeri olarak tahsil edildiğinde veya ödendiğinde finansal tablolara alınması ve muhasebe kayıtlarının yapılması ile tahsilat ve ödemelerin ilgili olduğu dönemlere ait finansal raporlarda raporlanması yönündeki politikanın benimsenmesini ifade eder.

7/4/4 Para biriminin satın alma gücünün istikrarı

Finansal muhasebe, finansal tabloların temel unsurlarını ortak bir paydada ifade etmek için belirli bir para birimini kullanır. Para birimlerinin finansal tabloların temel unsurlarını ifade etmek için kullanılması, bir muhasebe biriminin belirli bir dönemdeki finansal durumunun, faaliyet sonuçlarının ve finansal durumundaki diğer değişikliklerin ölçülmesinin bir ön koşuludur.

Para birimlerinin finansal tabloların temel unsurlarını ifade etmek için kullanılması, satın alma gücündeki bir değişiklik nedeniyle ölçüm biriminin istikrarına ilişkin soru işaretleri gündeme getirebilir. Örneğin, para biriminin satın alma gücü, genel fiyat düzeyinde artış (enflasyon) yaşandığı dönemlerde düşer ve genel fiyat düzeyinde düşüş (deflasyon) yaşandığı dönemlerde ise artar.

Finansal muhasebenin amaçları bakımından, para biriminin satın alma gücünün istikrarlı olduğu varsayılır.

8 Muhasebe Bilgilerinin Niteliksel Özellikleri

8/1 Yüksek kalite

Muhasebe bilgilerinin niteliksel özellikleri, faydalı muhasebe bilgilerinin niteliklerini ve bu bilgilerin kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılması gereken temel ilkeleri ifade eder. Bu niteliklerin tanımlanması, muhasebe standartlarını belirlemekten sorumlu olanların yanı sıra, finansal tabloların hazırlanmasından sorumlu olanlara, alternatif muhasebe yöntemleri tarafından üretilen finansal bilginin değerlendirilmesi ile gerekli ve gereksiz açıklamaların birbirinden ayırt edilmesi konularında yardımcı olur.

Kavramsal Çerçeve’de yer alan amaç ve kavramların uygulanması yüksek kalitede muhasebe standartları ve finansal muhasebe sürecini beraberinde getirir. Bu da karşılığında karar alma aşamasında faydalı olan yüksek kaliteli finansal raporlama bilgisine ulaştırır. Kalite, finansal raporlama bilgilerinin amacı ve niteliksel özellikleri vasıtasıyla tanımlanır.

Bilginin, yüksek kalitede olması için üç önemli kriteri karşılaması gerekir: Bilgi, doğru ve gerçeğe uygun bir sunum sağlamalı, karar verme sürecinde fayda sağlamalı ve şeffaf olmalıdır.

8/1/1 Doğru ve gerçeğe uygun sunum

Finansal tablolar çoğu zaman, bir FFK’nın finansal durumunun, finansal performansının ve finansal durumundaki değişikliklerin doğru ve gerçeğe uygun bir görünümü veya gerçeğe uygun bir şekilde sunumu olarak tanımlanır. Kavramsal Çerçeve’nin, özellikle de niteliksel özelliklerin ve uygun muhasebe kavramları ile Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının uygulanması, genel anlamda o bilginin doğru ve gerçeğe uygun görünümünü veya gerçeğe uygun sunumunu sağlayan finansal tablolarla sonuçlanır.

8/1/2 Karar alma sürecindeki fayda

Bilginin faydası, başlıca sermayedarların karar vermesine katkı sağlamayı hedefleyen finansal tabloların sunulma amaçları bakımından değerlendirilmelidir. Finansal raporların hazırlanma süreci bu tür kullanıcıların karar vermesine yardımcı olmayı amaçlar.

Finansal tabloların sunulmasının karar vericilere katkı sağlama amacı, alternatif muhasebe yöntemlerinin ya da açıklama tercihlerinin değerlendirilebildiği ağır basan bir kriteri götürür. Alternatif muhasebe yöntemlerinden birini seçebilme ya da bir takım açıklama seçimleri yapabilme imkânı bulunduğu, seçilmesi gereken yöntem ya da yapılması gereken açıklama, FFK dışındaki asli finansal tablo kullanıcılarının karar verme sürecinde en faydalı bilgiyi üreten yöntem ya da açıklama olmalıdır.

Alternatif muhasebe yöntemleri ya da açıklamalar arasında yapılan seçimin nihai bilginin karar vermede faydalı olma esasına dayanması, seçimi yapanlara yeterli bir rehberlik sağlamaz. Bilgiyi karar verme süreci için faydalı yapan özellikler ayırt edilmeli ve tanımlanmalıdır.

8/1/3 Şeffaflık

Şeffaf bilgi, gerçeğe uygun sunum ve anlaşılabilirlik dâhil Kavramsal Çerçeve'nin hâlihazırda içinde bulundurduğu bazı niteliksel özelliklerin uygulanması sonucunda ortaya çıkar.

Yeterli ve uygun açıklamalar olduğunda da şeffaflığın mevcut olduğu varsayılır.

Yeterli açıklama, finansal tabloların, kullanıcıları için faydalı hâle gelmesi amacıyla gerekli olan tüm önemli bilgileri içermesi gerektiği anlamına gelir. Bu tanımlama, finansal tablo kullanıcılarına karar aldırma süreçlerinde faydalı olması beklenen bilginin gerek finansal tablolarda, gerekse bunlarla birlikte sunulan dipnotlarda veya ilave hususlarda açıklanmasını gerektirir.

Uygun açıklamanın iki yönü vardır: Muhasebe verilerinin düzgün bir biçimde toplulaştırılması ile uygun tanımlar ve açıklamalar:

- a) Muhasebe verilerinin düzgün bir biçimde toplulaştırılması açısından finansal tablolar, kullanıcıların çeşitli kategorilerde yer alan varlıklar, yükümlülükler, yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklar ile ortaklara ait özkaynaklar, hasılat, giderler, kazançlar, kayıplar, nakit akışları, ortaklara ait özkaynaklardaki değişimler, bilanço dışı yatırım hesabı sahiplerine ait özkaynaklardaki değişimler, Zekât ve sadaka fonunun kaynakları ve kullanımları, Karz fonunun kaynakları ve kullanımları hakkındaki bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli ayrıntıyı sağlamalıdır. Ancak kullanıcının ihtiyaç duyduğu belli bilgileri bulmak için birçok veri satırı üzerinde çalışmak zorunda olması durumu başta olmak üzere, çok fazla ayrıntı verilmesi karışıklığa sebep olabilir. Buna ek olarak, gereğinden fazla ayrıntı kullanıcının önemli verileri gözden kaçırmasına neden olabileceğinden, önemsiz kalemler ayrı ayrı gösterilmemelidir.
- b) Yazılı tanım ve açıklamalar bakımından, başlıklar, alt başlıklar ve tutarlar, anlamlarının açık olması amacıyla, yeterli derecede ilâve tanım ve açıklamalarla desteklenmelidir. Aksi hâlde önemli konular önemsiz konular arasında kaybolacaktır. Finansal tablolarla birlikte sunulan dipnotlar, hem FFK'nın performansı ve yönetiminin değerlendirilmesinde finansal tablo kullanıcılarına yardımcı olan bilgileri sağlamak için, hem de finansal tablolardaki sınırlamaların

açıklanması bakımından her zaman gereklidir. Ancak bu husus, bir ölçüde finansal tablo kullanıcılarının kabiliyetine bağlıdır.

Koşullar ne olursa olsun, Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarını yayımlayanlar ve finansal tabloları hazırlayanlar, yeterli açıklamayı faydalı bilgi sağlama yönünde önemli bir adım olarak hedeflemelidir. Bu bağlamda, özellikle Kavramsal Çerçeve içinde yer alan finansal muhasebe ve raporlama amaçları göz önünde bulundurulur.

8/2 İhtiyaca uygunluk

İhtiyaca uygunluk, finansal muhasebe bilgileri ile bilginin hazırlanma amacı arasındaki yakın ilişkiyi ifade eder. Finansal muhasebe bilgilerinin faydalı olması için bilginin, bu bilgilere dayanarak alacakları kararlarda kullanıcıların ihtiyacına uygun olması gerekir.

Finansal tabloların asli kullanıcılarının dikkate aldığı birçok eylem planı vardır. Bu eylem planlarının bazıları belirli bir FFK'yla ilgili olabileceği gibi ilgili de olmayabilir. Belirli bir FFK'yla ilgili finansal muhasebe bilgisi ancak o FFK'yla ilgili eylem planının sonucunun değerlendirilmesi bağlamında ihtiyaca uygun olabilir. Buna göre, bir yatırımcının özkaynak payına sahip olduğu bir FFK'nın finansal tablolarının kendisine bu payının anında satılmasından elde edilecek sonuç hakkında (bunun için istekli bir satıcının bir fiyat teklifi vermesi gerekir) ya da başka bir yere yatırım yapmasının sonuçları hakkında bilgi sağlaması beklenemez. Bu nedenle, belirli bir FFK'nın finansal tablolarının farklı eylem planlarının sonuçlarının değerlendirilmesindeki rolü, o FFK'da bir özkaynak payını elde tutmanın ya da özellikli bir FFK ile belirli bir ilişki başlatmanın sonucunun değerlendirilmesiyle ilgili olmalıdır.

Buna dayalı olarak ihtiyaca uygunluk aşağıdaki şekillerde tanımlanabilir:

Muhasebe bilgisi, faydalı bilginin diğer kriterlerini karşılaması kaydıyla, finansal tabloların asli kullanıcılarının FFK ile ilişki kurmasının veya mevcut ilişkilerini sürdürmesinin potansiyel sonuçlarını değerlendirmesine yardımcı oluyorsa ihtiyaca uygundur.

Muhasebe bilgisinin ihtiyaca uygunluğu, bilginin aşağıdaki üç özelliğe sahip olmasını gerektirir:

a) Tahmin değeri

Tahmin değeri, bilginin kullanıcının FFK ile mevcut veya yeni bir ilişkinin potansiyel sonucunu tahmin etmesine imkân tanınması anlamına gelir. Örneğin, varlık ve yükümlülüklerin nakit benzeri değeri üzerinden yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan net gelir, gelecekteki nakit akışlarının tahmini için tarihi maliyete göre yapılan değerlemeden daha iyi bir dayanak sağlar.

b) Geribildirim değeri

Geribildirim değeri, bilginin kullanıcının önceki tahminlerinin kesinliğini doğrulamasına ve bunda düzeltmeler yapmasına imkân vermesi anlamına gelir. Örneğin, net kârın raporlanması özkaynak sahiplerinin nakit akışları hakkında önceki tahminlerini doğrulamasına ya da bu tahminleri düzeltmesine yardımcı olabilir.

c) Zamanında sunum

Zamanında sunum, bilginin karar verenlerin kararlarını etkileyebilecek bir zamanda sunulması olup, bilginin ihtiyaç duyulduğunda elde edilememesi ya da raporlanan olaydan çok uzun süre sonra elde edilmesi durumunda karar verme sürecinde pek faydalı olmayacağı anlamına gelir. Zamanında sunum tek başına bilgiyi ihtiyaca uygun hâle getirmez. Çünkü bilgiyi ihtiyaca uygun hâle getiren diğer faktörler de bulunmaktadır. Ancak, bilginin zamanında sunulmaması, bilginin değerini azaltır ve onu faydalı olmaktan çıkarır.

Zamanında sunum bilgiyi, kararları etkileme gücünü kaybetmeden önce karar vericilerin kullanımına sunmak demektir. İhtiyaca uygun bilgiyi daha kısa sürede kullanıma sunmak, bilginin kararları etkileme gücünü artırabilir ve zamanında sunulmaması bilgiyi potansiyel faydasından yoksun bırakabilir. Bazı bilgiler, raporlama döneminin sona ermesinin ardından çok daha uzun süre kullanıma uygun olabilir, çünkü bazı kullanıcılar o bilgiyi karar verirken dikkate alıyor olabilir. Örneğin, kullanıcılar yatırım yapma veya borç verme kararlarını verirken finansal raporlama bilgisinin çeşitli unsurlarındaki zaman içindeki eğilimleri değerlendirmeye ihtiyaç duyabilir.

Bu nedenle, muhasebe bilgisinin zamanında sunumu iki hususun dikkate alınmasını gerektirir:

- a) FFK tarafından yayımlanan finansal tabloların sıklığı, yani; hazırlanan ve yayımlanan finansal tabloların kapsadığı dönemin uzunluğu. Bu bakımdan, hazırlanan finansal tabloların kapsadığı dönem ne kadar uzunsa, içerdiği bilginin faydası o kadar azdır. Öte yandan, hazırlanan finansal tabloların kapsadığı dönem ne kadar kısaysa, içerdiği bilginin güvenilirliği o kadar azdır. Çok kısa bir dönem için hazırlanan finansal tabloların içerdiği bilgiler, bilginin yanıltıcı olmasına hatta kullanıcının zaman kaybına neden olabilecek dönemsel veya tesadüfi etmenlerden etkilenebilir. Ancak, raporlama döneminin çok uzun olması durumunda, kullanıcının finansal tablolarda yer alan bilgileri elde etmek veya kullanmak için çok uzun süre beklemesi gerekir. Bu durumda ise, kullanıcının üzerinde düşündüğü eylem planlarının sonuçları hakkındaki değerlendirmelerinde bilginin belirleyici rol oynaması için çok geç olabilir.

- b) Finansal tabloların kapsadığı dönemin sonuyla, yayımlanma tarihi arasında geçen süre. Finansal tabloların yayıma hazırlandığı süre ne kadar uzunsa, içerdiği bilginin değer kaybı o kadar fazladır. Finansal tablolarını makul ve mümkün olan en erken zamanda hazırlamak FFK'nın sorumluluğundadır.

Dolayısıyla en uygun sıklık ve en az gecikme, faydalı muhasebe bilgisi için önemli kriterlerdir. Bu iki husus, finansal muhasebe verisinin toplanması ve ölçümünden ziyade öncelikli olarak raporlama fonksiyonu için uygulanır.

8/2/1 Anlaşılabilirlik

Anlaşılabilirlik, kullanıcıların bilginin anlamını kavrayabilmesini sağlayan özelliktir. Bilgi sınıflandırıldığında, ayırt edici özelliği belirtildiğinde, açık ve öz bir biçimde sunulduğunda anlaşılabilirlik artar.

Anlaşılabilirlik finansal tabloların içerdiği bilginin niteliğine, bilginin sunulma biçimine ve dış kullanıcıların geçmiş deneyimleri ile finansal raporlamaya ilişkin kabiliyetlerine bağlıdır. Dolayısıyla muhasebe standartlarını yayımlayanların ve finansal tabloları hazırlayanların, muhasebe bilgisi sağlanan kişilerin kabiliyetleri ve kısıtlarından haberdar olması önemlidir.

Bu husus, muhasebe standartlarını yayımlayanların ve finansal tabloları hazırlayanların dikkatle ele alması gereken kavramlardan biridir. Standartları yayımlayanlar, muhasebe standartlarının sadece finansal tabloları hazırlayanların faydalanması için oluşturulmadığının bilincinde olmalıdır. Dahası, standartlar finansal tablo kullanıcılarının üzerinde düşündükleri alternatif eylem planlarını yeniden değerlendirmesi için hazırlanır. Buna göre, finansal tablo kullanıcılarının güçlü yanları ve kısıtları Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının hazırlanmasında diğer hususlar gibi önemli bir biçimde dikkate alınmalıdır. Aynı şekilde, finansal tabloları hazırlayanlar, tabloların sadece diğer muhasebecilerin faydalanması için hazırlanmadığının farkında olmalıdır. Bilakis finansal tablolar FFK'lar hakkında hiç bilgisi olmayan ya da sınırlı bilgisi olan dış kullanıcıların faydalanması için hazırlanır. Bu nedenle, finansal tabloların tasarlanması ve birlikte sunuldukları dipnotların yazılması sırasında FFK'lar hakkında yeterli bilgisi olmayan kullanıcıların güçlü yanları ve kısıtları dikkate alınmalıdır.

Aşağıdaki hususlar da finansal muhasebe bilgisinin anlaşılabilirliğine katkıda bulunacaktır:

- Sadece muhasebeciler için değil, finansal tablo kullanıcıları için de anlam ifade eden sınıflandırmaların kullanımı,

- Bilgilerin başlıkları,
- İlgili verilerin birbirine yakın sunulması ve
- Kullanıcıların genellikle bilmek istediği net rakamların sunumu.

8/3 Güvenilirlik

Finansal muhasebe bilgisi kullanıcıları, bu bilgilerin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olmasını tercih eder. Güvenilirlik kullanıcıların güvenli bir şekilde bilgiyi esas almasını sağlayan özelliktir. Ancak güvenilirlik, mutlak doğruluk anlamına gelmez, zira muhasebe bilgisi zorunlu olarak tahmin ve muhakemeleri yansıtır. Güvenilirlik daha ziyade, belirli bir işlem veya olayı çevreleyen belirli koşullara dayalı olarak, işlem veya olayın etkisini ölçmek ve/veya açıklamak için seçilen yöntem anlamına gelir ve söz konusu olay veya işlemin özünü yansıtan bilgiyi üretir. Muhasebe yöntemlerinin uygulanmasındaki tahmin ve muhakemeler, kati delilin bulunmaması hâlinde ikna edici kanıtların kullanımına izin veren Fıkhî ilkelerle tutarsız değildir. Güvenilir muhasebe bilgisi aşağıdaki niteliklere sahip olmalıdır:

8/3/1 Gerçeğe uygun sunum

Bu nitelik, bilginin sunmayı amaçladığı şeyi gerçeğe uygun şekilde sunması gerektiği anlamına gelir. Bu durumda, bu tür bir bilgi gerçek durum ile uygundur. Ancak, muhasebe bilgisinin bu niteliğine dayalı olarak farklı muhasebe yöntemlerinin değerlendirilmesine izin veren genel bir kural yoktur. Belirli bir muhasebe yönteminin başka bir yöntem tarafından üretilen bilgidен daha gerçeğe uygun bir sunum sağlayıp sağlamayacağı, her bir olayın durum ve şartlarına bağlı olacaktır.

8/3/2 Tarafsızlık

Herhangi bir gruba karşı tarafsız olmak veya önyargılı olmamak İslâmî ilkelerin tamamıyla desteklediği bir kavramdır. Bu husus, muhasebe bilgisinin, diğerlerine zarar verecek şekilde bir gruba haksız bilgi avantajı sağlamadan veya önyargısız bir şekilde kullanıcılarının ortak bilgi ihtiyaçlarına hizmet etmesi gerektiği anlamına gelir.

Tarafsızlığın olmayışı, muhasebe bilgisinin güvenilirliğini etkiler. Yanlı bilgi güvenilir bilgi değildir. Tarafsız finansal muhasebe bilgisi, dış kullanıcıların ortak ihtiyaçlarına yönelik bilgi olup, bilginin özellikli kullanıcılarının belirli ihtiyaçları hakkındaki varsayımlardan bağımsızdır. Tarafsız finansal muhasebe bilgisi gerçeğe uygun bilgidir ve önceden belirlenmiş sonuçlara yönelik önyargılardan aridir.

Dolayısıyla muhasebe bilgisinin tarafsızlığı, muhasebe standartlarını yayımlamaktan sorumlu olanlar için olduğu kadar finansal tabloları hazırlayanlar için de özel bir sorumluluk meydana getirir. Her iki durumda da, sonuçta oluşan bilginin ihtiyaca uygunluğu ve söz konusu

bilginin güvenilirliği şeklindeki iki amaca ulaşmak için alternatif ölçüm ve/veya açıklama yöntemleri arasından bir seçim yapma sorumluluğu bulunmaktadır.

8/3/3 Öz ve biçim

Bilgi, sunmayı amaçladığı işlem ve diğer olayları gerçeğe uygun şekilde sunacaksa, öz ve ekonomik gerçekliği kadar hukuki biçimine de uygun olarak muhasebeleştirilmeli ve sunulmalıdır.

Finansal raporlama, bir ekonomik olgunun özünün olduğu kadar hukuki biçiminin dikkate alınmasını gerektirir.

8/3/4 Tamlık

Finansal raporlardaki bilginin güvenilir olması için, önemlilik ve maliyet sınırları içinde tam olması gerekir. Bir hususun gözden kaçırılması, bilginin yanlış veya yanıltıcı olmasına, dolayısıyla güvenilmez ve ihtiyaca uygunluk bakımından eksik olmasına neden olabilir.

8/3/5 Doğrulanabilirlik

Doğrulanabilir bilgi, finansal raporlama bilgisinin sunmayı amaçladığı ekonomik olayı sunduğuna ilişkin güveni artırır. Doğrulanabilirlik, bilginin kullanıcılara sunmayı amaçladığı ekonomik olayı gerçeğe uygun şekilde sunduğunun güvencesini vermeye yardımcı olan özelliğidir. Doğrulanabilirlik, farklı alanlarda bilgi sahibi ve bağımsız gözlemcilerin, tam bir mutabakat gerekli olmaksızın, aşağıdaki iki husustan biri üzerinde genel uzlaşya varabileceğini ifade eder:

- Bilginin sunmayı amaçladığı ekonomik olayı önemli bir hata veya önyargı olmaksızın sunduğu ya da
- Önemli bir hata veya önyargı olmaksızın uygun bir finansal tablolara alma veya ölçüm yönteminin uygulandığı.

Doğrulama doğrudan ya da dolaylı olabilir. Doğrudan doğrulamada, bir tutar ya da bizzat başka bir sunum, örneğin, nakit sayımı veya ticari amaçlı menkul kıymetlerin ve kayıtlı piyasa fiyatlarının gözlemlenmesi vasıtasıyla doğrulanır. Dolaylı doğrulamada, tutarın sunumu, girdilerin kontrolü ve çıktıların aynı muhasebe uygulaması ve metodolojisi kullanılarak yeniden hesaplanması yoluyla doğrulanır.

8/3/6 Tutarlılık

Bir FFK, uyguladığı muhasebe ölçüm ve açıklama yöntemlerinde dönemler itibarıyla tutarlı olmalıdır. Ancak bu hüküm, diğer yöntemleri kullanması için geçerli bir sebep olması hâlinde FFK'nın aynı işlem için aynı ölçüm ve açıklama yöntemlerini kullanmaya devam etmesi gerektiği anlamına gelmez. Örneğin, farklı bir yöntemin kullanımını gerektiren

gerekçelerin mevcut olması hâlinde FFK yönetimi amortisman yöntemini değiştirmeye karar verebilir. Ancak bu değişiklik ve değişikliğin etkisi, finansal tablolarda açıklanmalıdır.

8/4 Karşılaştırılabilirlik

Karşılaştırılabilir finansal muhasebe bilgisi, kullanıcıların FFK'nın zaman içinde kendi performansı ve diğer işletmeler karşısındaki performansı ile ilgili olan benzerlik ve farklılıkları belirlemesine imkân sağlar. Dolayısıyla finansal muhasebe bilgisinin faydası, benzer olaylar için benzer ölçüm ve/veya açıklama yöntemlerinin kullanılmasıyla artar. Karşılaştırılabilirlik, güvenilirlik ve ihtiyaca uygunluğun birbiriyle kesiştiği noktalar olsa da, karşılaştırılabilirliğin birçok boyutu kullanıcılara faydalı finansal muhasebe bilgisi sağlamak için önemli olduğundan ayrı olarak dikkate alınmalıdır.

8/5 İhtiyatlılık

Finansal raporlamanın karar alma sürecindeki faydası; şüpheli alacakların tahsilatı, maddi duran varlıkların muhtemel faydalı ömrü ve FFK'ya yöneltilebilecek garanti taleplerinin sayısı gibi birçok olay ve koşulu çevreleyen belirsizliklerden etkilenir. Finansal raporlar hazırlanırken bu tür belirsizlikler, niteliği ve kapsamı açıklanıp ihtiyatlı davranılarak finansal tablolara alınır. İhtiyatlılık, belirsizliğin hâkim olduğu koşullarda gerekli tahminleri yaparken, ihtiyaç duyulan yargıların uygulanmasında temkinli davranmaktır. Öyle ki; varlıklar veya gelirler olduğundan yüksek, yükümlülükler veya giderler olduğundan düşük beyan edilmez. Ancak ihtiyatlı davranmak, örneğin, gizli yedeklerin ya da aşırı miktarda karşılıkların oluşturulmasına, varlıklar veya gelirin kasten olduğundan düşük ya da yükümlülükler veya giderlerin kasten olduğundan yüksek gösterilmesine izin vermez. Çünkü aksi bir durumda finansal raporlar tarafsız ve dolayısıyla güvenilirlik niteliğini haiz olmaz.

9 Muhasebe Bilgilerinin Hazırlanması ve Sunumu

Faydalı finansal raporlama bilgilerinin sağlanması, önemlilik ve maliyet kısıtları tarafından sınırlandırılmaktadır.

9/1 Önemlilik

Bir bilginin eksik ya da yanlış sunulması, kullanıcıların FFK'nın finansal bilgilerine dayalı olarak verdiği kararları etkileyebiliyorsa bu bilgi önemlidir.

Finansal tabloların hazırlanmasında, içerdikleri bilgilerin niteliksel ve niceliksel önemi bakımından, asli kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçları her zaman dikkate alınmalıdır. Niteliksel veya niceliksel olarak önemli bilgi sunulmalıdır. Önemli olmayan bilgiler sunulmayabilir.

Önemlilik ve yeterli açıklama birbiriyle ve aynı zamanda ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlik kavramlarıyla ilişkilidir. Önemlilik ve yeterli açıklama birbiriyle

ilişkilidir, zira bilgi önemliyse, açıklanmalıdır ve aynı zamanda açıklanmayan bilginin önemsiz olduğu varsayılır. Önemlilik ve yeterli açıklama ihtiyacı uygunluk ve güvenilirlikle ilişkilidir. Çünkü finansal tabloların amaçlarına uygun olmayan ya da güvenilir olmayan bilginin açıklanmaması gerekmektedir. Bir ölçüm ve iletişim süreci olarak finansal muhasebe, sıklıkla muhakemeleri ihtiva eder. Bu muhakemeler yapılırken önemlilik değerlendirmeleri temel rol oynar. Finansal muhasebede önemlilik göreceli bir durumdur. Önemlilik niceliksel ya da niteliksel özelliklere ya da her ikisinin bileşimine bağlıdır.

Genelde, bir kalemin gözden kaçırılması, açıklanmaması veya yanlış sunulması finansal tablolarda dezenformasyonla sonuçlanacaksa ve dolayısıyla tablo kullanıcılarının değerlendirme ve kararları üzerinde etkili olacaksa, o kalem önemli kabul edilir. Bir kalemin önemli olup olmadığına karar verilirken, hem niteliği hem de tutarı dikkate alınmalıdır. Buna rağmen belli durumlarda bu ikisinden biri belirleyici faktör olabilmektedir.

Niteliksel önemlilik değerlendirmeleri aşağıdakileri içerir:

- a) Bir kalemin yansıttığı işlemin, olayın ya da koşulun yapısal önemi; yani olağan ya da olağandışı olması, beklenen ya da beklenmedik olması, mükerrer olması ya da olmaması, Fıkhi hükümlere uygun olması veya olmaması, yasal ya da yasadışı olması ve
- b) Bir kalemin, gelecekteki olayların muhtemel gidişatının bir göstergesi olarak taşıdığı yapısal önem; kalemin yeni faaliyetleri işaret edip etmediği, FFK'nın mevcut faaliyetlerindeki önemli değişiklikleri veya FFK'nın uygulamalarındaki değişiklikleri temsil edip etmediği.

Niceliksel önemlilik değerlendirmeleri aşağıdakileri içerir:

- a) Kalemin normal beklentiler bağlamındaki tutarı ve
- b) Kalemin uygun bir esasa göre büyüklüğü. Örneğin; yatırım hesaplarının payı düşüldükten sonra net kâra ilişkin gelir tablosu kalemleri veya geçmişteki birkaç yıla ilişkin ortalama faaliyet geliri veya toplam varlıklar, toplam yatırım hesapları veya ortaklara ait özkaynaklar bağlamında finansal durum tablosu kalemleri.

9/2

Bilginin maliyeti

Finansal raporlama bilgisinin sağlanmasından doğan faydalar, o bilginin edinilmesine ilişkin maliyetleri aşmalıdır.

Bilginin de, tıpkı başka bir emtia gibi, FFK ya da toplumun bütünü için bir maliyeti bulunmaktadır. Finansal muhasebenin sağladığı bilgi, sağlanması ve kullanılması bakımından bir maliyet içerir ve genellikle bu maliyetin finansal muhasebe bilgisi kullanıcılarına gerçek bireysel gerekse toplumsal düzeyde karar alma sürecinde sağlanan faydayı aşmaması beklenmelidir.

10 Yürürlük

Kavramsal Çerçeve, 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir.